

پایه‌های فکری

(۱۰)

همزیستی مذهبی در جامعه جهانی اسلام

در شماره های پیش اصل همزیستی مذهبی را بعنوان ضروری ترین پایه های فکری برای یک حکومت جهانی و در بررسی فرادادیم، و علاوه تاریخی و چگونگی پیدایش این فکر را در غرب بیان نمودیم. سپس توضیح دادیم که همزیستی مذهبی يك فكر اسلامي اسلامي است که در آیات متعددی از قرآن مجید، صورت های مختلف با تأکید و سراسر است کامل سفارش شده و حکومت جهانی اسلام بر اساس این روش بنیان دارد؛ اینک مدارک دست اول دیگر اسلامی را مورد بررسی قرار می دهیم و سپس مسئله مهم دیگری را بیان خواهیم کرد و آن است که همزیستی مذهبی اسلامی بر واقع بینی مخصوصی بنیان دارد که غرب از این واقع بینی محروم است و به همین علت در این باب هم را اسلام از غرب جدا می شود!

در کتاب وسایل الشیعه که یکی از معتبرترین مجموع های حدیث اسلامی است چنین آمده: علی علیه السلام پیشکام عبود از رهگذری پیر مرد افتاده و ناتوانی را دید که دست سؤال باز کرده تکدی میکند، فرمود این پیر مرد کیست؟ گفته یا امیر المؤمنین! او يك نفر مسیحی است، علی در حالیکه سخت بر آن گرفته بود فرمود از او کان کشیدید و اکنون که پیرو ناتوان شده کسی کاری با او راجعه نمیکنند و در فکر او نیست: زندگی و معاش او را از بیت المال مسلمین تأمین کنید، (۱)

در این روایت، یکی از بزرگترین فکرهای انسانی که در قرن بیستم از طرف فلاسفه و متفکرین اجتماعی بحمايت مملیاردها بشر محروم عنوان شده یعنی «تأمین اقتصادی افراد جامعه» در باره افراد غیر مسلمان توسعه شده است، در جامعه اسلامی نه تنها از هر مسلمان تأمین اقتصادی میشود بلکه افراد ناتوان و افتاده غیر مسلمان هم بر چون و چرا مشمول تأمین اقتصادی میشوند. فرمانیکه علی علیه السلام خطاب به مالک اشتر بدوران فرمانروائی اش در مصر صادر فرموده در مورد همزیستی و حمایت مذهبی مطالب فراوان دارد، باید توجه داشت فرازهای مختلف این

(۱) وسائل الشیعه کتاب جهاد باب نوزدهم.

فرمان در زمانی صادر شده که تعداد مسلمانان در کشور مصر ناچیز بوده است چنانچه بیشتر از فتح مصر بدست سلاطین اسلام نمیگذشت و طبیعتاً در این چندسال تنها تعداد قلیلی اسلام پذیرفته بودند و اکثریت مردم هنوز مسیحی بودند . املاک اشرف فرمانروای مثنی شد بود که به تمهیت سیاسی حکومت اسلامی در آمده بودند ولی اکثریت آنان مسیحی بود و اقلیتشان مسلمان . بسیار جانب است در فرمانها بیکه برای اداره بهتر کشور صادر شده علیچنان بیسراحت حد اکثر مصالح و منافع عمومی مردم مصر دستور میدهد که گوئی در میان آنان ستریک ستر مسلمان وجود ندارد و در این فرمان چنین میخوانیم :

و اما املاک و مهربان باش و رعیت را با چشمی پر عاطفه و مهربانی لبریز از محبت بنگر . زنها و کجوان حیوان در نهانی بدارت جان مال آنان پردازی ا املاک فرمانبران تو از دوستی سرون نیستند با سلسله که با تو یک کیش یک دین

دارند و یا پیروان مذهب بیکانه که مانند تو مانند .
(همچنانکه ترا در زندگی لغزش رخ میدهد) آنها نیز بدون لغزش نخواهند بود . باید

بآنها پند در آنان بنگری که توقع داری خداوند در تو بنگرد .
می بینیم املاک موقوف شده به مسائیکه اکثریت آن با مسیحیان بوده این چنین لطف و محبت نشان دهد . در سیاست داخلی انطفاق در لغزش پشته کند . حقوق و تالیلات مشروح آنها را بر آورد . بنام اینکه توده ملت مسیحی اند با آنان ملاحظه نگردد و از سختی و خنوت و بی اعتنائی و بی تفاوتی اجتناب بوضع آنان احتیاط کند .

در کشور مصر ، به هنگام صدور این فرمان ، خراج از دنیا یعنی مسیحیان و یهودیان گرفته میشد علی مراعات حال این خراج گزاران فخر مسلمان و اصلاح و دفع مالی آنان را چنین توصیه می کند :

و اما املاک در راه و مالی کشور از راه اصلاح وضع خراج گزاران نیک بیفتی و در راه علوم انسانی و مطالعات اصلاح و راهی ملت به خوب اوباش خراج گزاران داشته است بیش از اقدام به جمع آوری خراج بمران آبادی زمین مصر بکوش هیچ کسی از املاک و سرزمین ویران نتواند خراج بگیرد اگر فرمانروائی از سرزمین ویران ممالک بگیرد بضرای آن کوشیده است ، مثل داد و ستد بدینی کرده است .

اگر در نتیجه حادثه های از حوادث روزگار ؛ زندگی بر کشاورزان مصر تباه شود ، مثل باران از آسمان نیاید یا رود نیل از طغیان سده مندرش فرو نشیند ؛ کشاورزان خشک و بی آبمانند بر دیگران تمهید دستاویز شوند ، از هر راه ممکن در ممالک خراج گزاران تخفیف و دستمزد آسان کنی که خفت و ناتوانی مالی آنان جبران شود .

در میان ملتیکه املاک بر آنها فرمانروا شده بود شطه فتنین و تروتمند هر دو وجود داشت ، بیشتر قتیان غیر مسلمان بودند از مسیحیان و یهودیان بودند علی در باره رسیدگی بوضع وقت بار این جمعیت محروم که غالباً غیر مسلمان بودند به املاک چنین دستور میدهد :

و اما املاک از تمامین استان و خانواده های بیچاره و پریشان خاطر ، افتادگان و بینوایان تو سیمینم . در میان آنان سرمدی یافت شوند که به کمترین توانائی قناعت کنند و دست پانصد و نیروی حیاتی آنها مانع است که دست نیاز بردارند و تمندان دراز نمایند و اگر وحی یافت شوند که از دسترنج دیگران زندگی کنند .

در آن هنگام که به تقسیم بیت المال اقدام میکنی بیچارگان مصر را چه آنها که در مرکز حکومت مستقیمند و چه آنان که در نقاط دیگر زندگی میکنند از بهره کافی فراموش نکن و میان دوروزت حقه غرق مکنار .

بماذا که جلال و عظمت حکومت تو ، این طبقه محروم و بینوا را از یاد تو بدر برد ؛ لفظاً اشرف و اندیشه اندرا از آنان بازمداد .

اما املاک که کوه کالیبراکه در حساسترین سنین عمر ، بر ستاروا از دست میدهند و یتیمی شوند ، بران کس مال داکه بگذشت روزگار بر روی کارشان تمام شده و محتاج دیگران می گردند ، در پیاد خود بگیر . زندگی آنان را اداره کن .

در سلسله همزیستی مذهبی آیات قرآن مجید را از نظر گذرانیم و سخنان و دستورات علی ع را بمنزله نیک دماغدار اسلام که روح و روش اسلام را بهتر از هر فرد دیگری میشناخت در این سلسله بدیم ، همه اینها بر سر سانه چهارده قرن قبل ، در دنیا تیکه مفیوم همزیستی مذهبی برای بشر کاملاً ناشناخته بود اسلام آنرا با سراحت کامل آنتاخته و ملت مسلمان را بان دعوت نموده است .

بیفید از سوره ۴۵ بابت خود بخنده کرده بر دفتر بود : (من كنت مولاه فما لبسنا علی مولاة) هر کس من اختیار دارم و سرپرست او هستم این علی اختیاردان و سرپرست اوست ، آنکه آیه شریفه (الیوم اكملت لكم دينكم) نازل شد یعنی امروز دین شما را کامل و درست خود را بر شما تمام کردم (۱) از این لحاظ که کشیمان امیر مؤمنان علیه السلام این دور نادیده را یکی از بزرگترین عیبها میدانند و برای بزرگداشت این واقعه عظیم اسلامی و تجدید خاطره خلافت علی بن ابیطالب (ع) همه ساله جشن های پر شور و عاشقانه ای برپا میکنند .

در دوران باستان بر تواری سرد آسمانی و سلکونی و ای جسمه تقوی و عمارت واقی دریای بی پایان علم و دانش که هنوز جهان انسانیت به کنه عظمت تو بی نیرده و هر چه زمان بگذرد بیش از پیش ، شخصیت بر مانتت خورشیدوار از پی آری های نسبی بیرون میاید و تجلی میکند و دنیا بی برتری در اوج عجب خویش میسازد .

(۱) مدارک فراوان حدیث غیر در این طریق اهل تسنن در همین شماره در مقاله و چرا مذهب شیعه را انتخاب کردم ، میخوانید .